

In het oog, in het hart

In onze behandelpraktijk bij Kinderleven ontmoeten wij veel ouders met hun baby's die een traumatisch en moeizaam geboorteproses hebben doorgemaakt. Bij deze ouder-kindrelaties ontbreekt doorgaans het oogcontact tussen met name moeder en haar kind of is heel vluchtig. Vaak is dit te wijten aan het ontbreken van het eerste afstemmingsmoment van intensief kijken direct na de geboorte. Herstel van het oogcontact en het kijken van de moeder naar haar baby, vormt de basis voor het opbouwen van de hechtingsrelatie.

Irene Mol en Paulien Kuipers

'Mark is acht weken oud als zijn moeder met hem bij ons komt voor een intakegesprek. Op het moment dat moeder haar verhaal doet, slaapt Mark in de kinderwagen. Ze vertelt dat haar zontje veel huilt en weinig slaapt. Moeder raakte van haar man ongepland zwanger. Deze zwangerschap kwam voor haar op een ongewenst moment. Moeder was in shock. Haar man daarentegen was heel blij met de zwangerschap. Moeder wilde de zwangerschap afbreken, maar omdat haar schoonzus in die periode een miskraam kreeg, durfde ze de abortus uit loyaliteit

met haar man en schoonfamilie niet door te zetten. Tijdens de zwangerschap voelde moeder amper een band met haar kind. Als ze al iets voelde, was dat angst en schuld. Angst om haar baby te verliezen en schuldgevoel over het niet willen van deze baby.

Niets voelen

Moeder wordt met 38 weken ingeleid. Ze verliest bloed en er dreigt zwangerschapsvergiftiging. Ze heeft weeën maar de ontsluiting blijft uit. Er wordt besloten om Mark via een keizersnede geboren te laten worden. Na de beval-

ling krijgt moeder Mark kort in haar armen, waarna hij door de kinderarts wordt meegenomen voor onderzoek. Vader gaat met Mark mee en moeder blijft alleen achter. Vader vertelt later dat hij zich toen realiseerde echt vader te zijn geworden en het schepte voor hem een directe band met zijn zoon. Wanneer moeder later met Mark wordt herenigd, voelt ze niets. In haar verhaal klinkt haar ambivalentie voor Mark door. Ze voelt zich schuldig omdat ze geen gevoel voor hem heeft. Tegelijkertijd is hij wel in haar leven en wil ze hem niet meer kwijt.

Geen oogcontact

Op dit moment in haar verhaal wordt Mark wakker. Moeder geeft aan dat hij honger heeft en geeft hem de fles. Tijdens het drinken nemen we geen oogcontact waar tussen moeder en Mark. Mark kijkt weg van moeder en visa versa. Het valt op dat moeder de fles zodanig vasthoudt, dat Mark met regelmaat alleen maar lucht binnenkrijgt. Moeder ziet dat niet. We zien een moeder die weliswaar verbonden is met haar eigen binnenwereld (angst, schuld), maar nog onvoldoende oog heeft voor de behoeftes en noden van haar kind.

Eerste glimlach

Als moeder haar verhaal heeft gedaan, vragen we aan haar om het ook aan Mark te vertellen. Ze vindt dit heel moeilijk en we helpen haar met het verwoorden. Mark luistert aandachtig. Wat ons opvalt is dat moeder voor het eerst

tijdens dit gesprek met volledige aandacht naar haar zoon kijkt. Vervolgens nodigen we moeder uit om tegen Mark te zeggen dat ze van hem wil houden en ze tegelijkertijd nog niet goed de weg naar dit gevoel voor hem weet. Dat ze daarom samen met hem bij Kinderleven komt. Zodra moeder deze woorden uitspreekt, zoekt Mark oogcontact met haar en kijkt ernstig, zoals een pasgeboren baby naar zijn moeder kijkt om haar te leren ontdekken. Na een tijd kijken, zendt hij haar een glimlach. Moeder schiet vol, het is voor het eerst dat hij naar haar glimlacht.

Intens kijken

Het eerste wat ouders en hun baby's na de geboorte doen, is elkaar aankijken. Na de zware arbeid van de geboorte, willen met name de moeders en baby's elkaar opnieuw leren kennen. In een geborgen contact met het lichaam van de moeder, dicht bij de vertrouwde

hartslag, kijken baby en moeder elkaar intens en indringend aan. Dit intense afstemmingsmoment is essentieel in het hechtingsproces tussen moeder en baby. In dit kijken zoekt de baby de bevestiging van zijn bestaan. De baby scant in een razendsnel leerproces of het veilig kan overleven in de nieuwe situatie. Dit intense kijken opent ook het hart van de moeder. In het kijken maken ouders een begin met het toe-eigeningsproces. Het kind dat eerst een kind in de moederbuik was, is nu dit kind waar ouders onvoorwaardelijk ja tegen gaan zeggen. Moeders omschrijven dit gevoel dikwijls als 'liefde op het eerste gezicht'. Het toe-eigenen kunnen we zien als een adoptieproces: een noodzakelijke stap in een veilig hechtingsproces tussen ouders en kind.

Barrière

Veel ouders met hun baby's maken helaas een traumatisch en moeizaam geboorteproces door. Het blijkt vaak uit de anamnese dat het eerste intense afstemmingsmoment na de geboorte, waarin moeder en kind intensief naar elkaar kijken, niet echt plaats heeft gevonden. Het 'onvoorwaardelijk adopteren van het kind als het éigen kind' komt mede daardoor onvoldoende op gang. Zolang er geen waarachtig 'ja' naar de baby is vanuit de ouders, staat er een barrière in de emotionele verbinding tussen ouder en kind.

Vervolg Mark en zijn moeder

In de volgende sessies begint moeder meer voor Mark te voelen. Tegelijkertijd wordt ook haar angst om hem kwijt te raken groter en durft ze Mark niet uit het zicht te verliezen. Mark reageert daarop door klampend gedrag naar moeder te tonen.

Samen op de mat nodigen we moeder uit om naar Mark te kijken en woorden te geven aan wat hij doet en ervaart. Moeder kan aanvankelijk maar kort naar hem kijken. Woorden heeft ze nog niet. Naar hem kijken brengt haar in contact met haar gevoelens. Het is confronte-

rend voor haar. Steeds zoeken we samen met moeder naar woorden voor haar ambivalente gevoelens: dat hij heel onverwacht in haar leven is gekomen en zij hem aanvankelijk niet in haar leven kan toelaten. Dat zij al zoveel mensen van wie zij houdt heeft verloren en nu bijna niet durft te vertrouwen dat Mark wel in haar leven zal blijven.

Mark is heel sensitief en zoekt zodra moeder haar gevoelens toelaat meteen verbinding met haar. Wanneer moeder in een sessie haar verdriet uit om alles wat ze verloren heeft en hoe eenzaam ze zich daaronder heeft gevoeld, ligt Mark aanvankelijk stil op haar schoot. Aan het einde van haar huilbui neemt ze Mark in haar armen en knuffelt hem. Het is dan dat Mark hartverscheurend begint te huilen. Moeder kan bij zijn verdriet blijven en Mark voor het eerst in zijn verdriet zien. Het lukt haar nu ook zelf woorden te vinden voor hem: hoe eenzaam en bang hij ook geweest moet zijn en dat ze er als moeder voor hem wil zijn.

Die sessie vormt een doorbraak voor hen beiden. In het samen kijken en woorden vinden voor wat Mark laat zien en door woorden te vinden voor alles wat hen overkomen is, verdiept zich langzamerhand de band tussen moeder en Mark. Moeders hart opent zich steeds verder voor hem en ze kan zichtbaar trots naar hem kijken en van hem genieten. Moeder beschrijft dat ze zich nu naast haar man voelt staan. Samen genieten ze van hun zoon, die ze echt zien als hun zoon: met eigen behoeftes en verlangens. Hij is nu in het oog én in het hart. ●

auteursinformatie

Paulien Kuipers is GZ-psycholoog/kinderpsycholoog en founder van Stichting Kinderleven.

Irene Mol is bij de stichting werkzaam als GZ-psycholoog/IMH-specialist.

'Moeder schiet vol, het is voor het eerst dat Mark naar haar glimlacht'